

השפה העברית אולי מפלה נשים, אך המחקר שטען זאת רצוף טעויות

מאמר שהוכיח לכאורה שהעברית מפלה נשים וילדות, המבוסס על דוקטורט שאושר על ידי אוניברסיטת בר אילן, התגלה כמלא בעיות: בחישובים הסטטיסטיים נפלו שגיאות, במתודולוגיה המחקרית יש כשלים חמורים והוא לא עבר ביקורת עמיתים. "הארץ" טעה כשפרסם כתבה על המאמר והחוקרים שחתומים עליו, ד"ר אורדית טרנטו ופרופ' יובל וולף. טרנטו: "הנתונים תקפים". וולף: "יש טעויות במחקר". בר אילן: "התהליך נעשה על פי הנהלים"

תמר קפלנסקי: 08.02.2022 15:02

בשבוע שעבר הופיעה במוסף זה כתבה על מחקר שערכו שני חוקרים ישראלים וגילה כי העברית מפלה, הלכה למעשה, נשים וילדות. למחרת הפרסום המתינה לי הודעה בתיבת המסרים: "אני עוסקת בפסיכולוגיה של השפה. המאמר שלך מאכזב ומכעיס דווקא כי הנושא קרוב ללבי", כתבה קוראת בשם הדס שינטל. "אני חושבת שלשימוש בשפה ממוגדרת, ובלשון זכר כצורת הסתמי יש השפעות פסיכולוגיות, ושהנקודה הרב־מגדרית (כמו ב"ילדים.ות" – ת"ק) היא תוספת מצוינת – אבל המחקר שכתבת עליו סובל מכל כך הרבה בעיות, שהכתבה עליו היא בדרגת פייק ניוז".

כמה שבועות קודם נתקלתי בפוסט בפייסבוק שסיפר על המחקר, שפורסם בכתב עת מדעי לפני כשנה ולפיו, כשפונים לקבוצת ילדים וילדות בלשון רבים זכר ("אתם") – לבנות לוקח זמן רב יותר לעבד את המידע ולהגיב. גם בהשוואה בין גברים לנשים, נכתב שם, נמצא פער לרעת הנשים. הסתקרנתי.

בשיחת טלפון סיפרה החוקרת, ד"ר אורדית טרנטו, שמדובר בעבודת הדוקטורט שלה מאוניברסיטת בר אילן, שאותה כתבה בהנחיית פרופ' יובל וולף, פרופסור אמריטוס בבר אילן וראש החוג לפסיכולוגיה במכללת אשקלון, שגם חתום איתה על הפרסום בכתב העת. הממצאים, הדגישה טרנטו, שגם מנהלת את מעבדת המחקר לפסיכולוגיה במכללת אשקלון, היו מובהקים: לנשים לוקח בממוצע 32 אלפיות שנייה יותר מלגברים לעבד פנייה בלשון רבים־זכר. אצל ילדים וילדות, הפער כפול. טרנטו סיפרה גם כי וולף והיא מתכננים מחקרי המשך שיתבצעו במעבדת המחקר לפסיכולוגיה, שאותה היא מנהלת במכללת אשקלון.

למרות הממצאים המובהקים והגושפנקה לכאורה של החוקר השותף ושל אוניברסיטת בר אילן, שאישרה את הדוקטורט – המחקר זכה להתעלמות מוחלטת בקהילה האקדמית הישראלית, סיפרה טרנטו. גם לאחר שפורסם בכתב עת מדעי וצוטט קרוב למאה פעמים, אמרה, ההתעלמות נמשכת, למעט כמה תגובות נזעמות שקיבלה. את ההתעלמות והמתקפה תלתה בהתנגדות אידיאולוגית לשינוי השפה והפיכתה לשוויונית יותר, והדגישה כי ביקורת עניינית או מדעית לא הופנתה אליה.

שותפה למחקר, פרופ' וולף, היה נחרץ לגבי מובהקות הנתונים והמסקנות החד משמעיות של המחקר, שצוטט (בלשונו: "אזכר") פעמים רבות, וטען גם הוא כי התעלמות הקהילה האקדמית בישראל נובעת מהכחשת הבעיה.

בפנייה אל"י למחרת הפרסום, טענה ד"ר הדס שינטל, מומחית בפסיכולוגיה קוגניטיבית ומרצה במרכז האקדמי למשפט ועסקים, שכתב העת Psychology, שבו התפרסם המחקר, אינו מדעי והוא יוצא לאור בהוצאה "טורפת" (predatory), כזו שמציעה פרסום מחקרים תמורת תשלום וללא כל ביקורת עמיתים, ושביגוד למה שאמרו החוקרים בראיון, המחקר לא צוטט ולו פעם אחת. אבל הבעיה האמיתית, כתבה, היא שגיאות חישוביות ומתודולוגיות שהמאמר רצוף בהן, וצירפה שתי טבלאות מתוך המאמר שבהן סימנה בצהוב טעויות חישוב גסות.

על אף שהכתבה נסמכה על העובדה שמדובר בעבודת דוקטורט מאוניברסיטת בר אילן שפרופ' וולף היה שותף בה — הפנייה הייתה מטרידה מאוד. הרי החוקרים הדגישו ללא הרף ובכל הראיונות את שיטת המחקר ואת הדיוק המתודולוגי. האם פרסמנו פייק ניוז?

טעויות בטבלאות

בשיחת טלפון הציגה בפניי שינטל נקודות ביקורת על המאמר. מפאת קוצר היריעה, רק חלקן מובא כאן. "הבדל של 32 אלפיות שנייה יכול להיות משמעותי קוגניטיבית, אבל כאן יש שונות מאוד גדולה, כלומר ההבדל בזמני התגובה בין משתתפים שונים בתוך כל קבוצה, גדול פי כמה מזה שבין קבוצת הגברים והנשים, כך שספק אם אפשר להסיק מהנתונים את מה שהחוקרים טענו לגבי זמן התגובה הנוסף שנדרש לנשים", הסבירה. "בנוסף, בכתבה החוקרים אמרו שזמני התגובה של הילדים גדולים יותר משל המבוגרים, אבל אין לזה תמיכה בנתונים האמפיריים, ולמעשה במאמר כתוב במפורש שהאינטרקציה בין גיל ומגדר לא מתקרבת למובהקות".

לכל אורך המאמר נמצאו טעויות בטבלאות הנתונים ושגיאות בסיסיות. "כשמתקנים את שגיאות החישוב ומחשבים מחדש התוצאה לא מובהקת", אמרה שינטל. כך למשל הראתה כי אחת הטבלאות (טבלה 5) מציגה את הנתונים של שני משתתפים מקבוצת הילדים, אבל בטבלה שמציגה את ממוצעי כל הילדים — אין אף ילדה שמתאימה לממוצעים של המשתתפת בטבלה 5. "טבלה אחרת מתוארת כמציגה את הנתונים עבור שבע משתתפות דוברות אנגלית, אך בפועל היא כוללת 30 שורות עם נתונים שלא מתאימים למתואר, וגם בהם יש טעויות חישוב", אמרה.

כיצד אושר הדוקטורט, אם כך? "זו שאלה שאני לא יודעת לענות עליה. בכל שנה אני מתקנת מצגות בקורסים בגלל מחקרים שהתבררו כשגויים או מזויפים. הרבה פעמים קשה לשחזר מחקרים פסיכולוגיים בגלל שהמתודולוגיה היתה רשלנית. לצד זה פורחת תעשייה של כתבי עת שמתחזים למדעיים אף שאינם כאלה. הנזק שמחקר כזה עושה הוא עצום, כי הוא מעמיד בספק מחקרים שכן עברו ביקורת עמיתים ושהמתודולוגיה שלהם תקפה".

הפרופסור מופתע

בתגובה לשאלותיי, חזרה ד"ר טרנטו וטענה שהמאמר פורסם "בכתב עת מדעי מכובד" ועבר ביקורת עמיתים, וכי אין בו טעות, גם כששלחתי דוגמה לטעויות חישוב בטבלאות. כשהתעקשתי, אמרה: "זה בסדר, אני ממשיך לחקור, ומי שמפקפק, יקרא את המאמרים בכתבי עת". לפנייה נוספת השיבה כי ביקורת היא עיקרון מדעי חשוב ושאפנה כל תלונה ישירות אליה. לאחר מכן חדלה להשיב להודעות.

בשיחת טלפון אמר פרופ' וולף בתחילה כי הוא מופתע. האם לא הבחין בכשלים במתודולוגיה המדעית ובטעויות במחקר שאותו הנחה ובמאמר שעליו הוא חתום? "לא ידעתי", השיב. לעניין הדוקטורט אמר רק כי הוא אושר כמקובל, על ידי שופט אחד מתוך האוניברסיטה ואחד מחוץ לה, וציין שהיתה לעבודה

מנחה נוספת, שאת שמה אינו זוכר, אך היא "לא חלק מזה". על הטענה השקרית בעניין הציטוטים הרבים, אמר שהסתמך על דברי טרנטו. "אולי היא התכוונה לאזכורים בבמות לא אקדמיות", הוסיף הסבר דחוק. לביקורת על כתב העת לא התכחש ("ידעתי שלא מדובר בבמה הכי מכובדת"), ואמר שהוא "חושב שהם דרשו כסף".

פרופ' וולף — מי שיחד עם אוניברסיטת בר אילן נתן לטרנטו ולמחקרה את הגושפנקה המדעית, שאישר את כל טענותיה והציג בראיון בהתלהבות את ממצאיה כמובהקים — אמר שהוא "המום". "לא היה לי מושג", אמר. סיכמנו שאעביר לו את הערותיה של ד"ר שינטל, והוא יחזור אליי. "תגיד", שאלתי, "מי שם את הכסף? מי שילם על פרסום המחקר?"

"אני לא זוכר בדיוק", אמר. "אני צריך לדבר עם אורדית".

מומחית בעניינים אחרים

אחרי שחדלה להשיב לפנייתי, חיפשתי מידע נוסף על ד"ר אורדית טרנטו, וגיליתי שזו משימה לא פשוטה. בשיחה הראשונה בינינו, סיפרה שהיא בוגרת תואר ראשון ושני באנתרופולוגיה מאוניברסיטת קייפטאון, שם חיה בעבר. את עבודת התזה פירסמה ב-2003 בשם אורדית אינזלי, שם נישואיה הראשונים, בנושא "גן החיות כשיח פרדוקסלי". ב-2004 השתתפה בכנס "חיות וחברה" של אוניברסיטת תל אביב, והרצתה דווקא על "גן החיות כמרחב טיפולי". הלינקדאין שלה מספר שלמדה באוניברסיטת תל אביב בין 2007 ל-2011, אבל לא ברור מה למדה. ב-2012 היא ביקשה להפוך למדריכת "טיולי קונספט בקייפטאון" ואף התראיינה על כך אצל אורנה דץ ב"כל בוקר".

את הדוקטורט המדובר, בהנחיית פרופ' וולף וד"ר אורלי מירון, הגישה אורדית יוכטמן, כפי שנקראה בשלב הזה, ב-2017. בשנים שקדמו לכך שימשה כמתרגלת בחוג לסוציולוגיה במכללת הגליל המערבי, שבה לימד גם פרופ' וולף.

אבל התברר שאורדית יוכטמן בכלל מומחית בעניינים אחרים: בדפי זהב ובמאגרי מידע היא מופיעה תחת "פסיכולוגים", אף שאינה רשומה בפנקס הפסיכולוגים. באתרים אחרים היא מופיעה כפסיכותרפיסטית, למשל באתר אינפומד — שם היא מציעה "טיפול בדיכאון, טיפול בהפרעות אכילה, טיפול בחרדה, טיפול בפוסט טראומה, טיפול פסיכודינמי ממוקד/ קצר מועד, טיפול תומך בטיפול פוריות". עם איזו הכשרה? מי יודע.

באתר עמותת "גיל הזהב בכפר ורדים", שאותו היא מנהלת, מופיעה ד"ר אורדית טרנטו כחברת ועד וכד"ר לפסיכולוגיה, אף שאין לה דוקטורט בפסיכולוגיה. לפי עמוד הפייסבוק שלה היא "מדענית" (Scientist). קישור בפרופיל שלה מוביל לחברת "ספארקפרו", המציעה "ליווי מלא ללימודי דוקטורט" באוניברסיטת גדאנסק בפולין. בפוסט שפרסמה ביוני האחרון, טרנטו מעידה שיש לה ותק של "שנים רבות של הוראה במסגרות שונות באקדמיה בארץ ובחו"ל", "במגוון רחב של נושאים", כמו גם "כלים שרכשתי במהלך השנים בתחומי הטיפול והפסיכותרפיה". ככזו, היא מציעה לסטודנטים (אגב, גוף שני רבים זכר, ת"ק) הדרכה וליווי בנושאים אקדמיים שונים. באתר מכללת אשקלון שמה לא מופיע.

בתגובה להערות שנשלחו אליו, השיב וולף במייל כי הוא מסכים שאכן יש טעויות במחקר, אך הוסיף כי טרנטו והוא "משוכנעים שהמאמר עוסק בתופעה שיש לה מידה חשובה של רלוונטיות למציאות", וזאת, "ללא קשר למובהקות זו או אחרת". לעובדה שהביקורת, המוצדקת לדבריו, מבטלת את תוקפו

המדעי של המחקר ואת הסיבה לפרסום הכתבה על אודותיו — לא התייחס. בתגובות מאוחרות יותר הודה כי המאמר לא מתוקף. במילים פשוטות: הוא חסר תוקף מדעי.

וולף כתב כי טרנטו והוא מתייחסים למחקר, שקודם הציגו שוב ושוב כמדעי ומתוקף, "כאל הערה מחקרית (Note, מעין מחקר גישוש)" ומודים על הביקורת, "וגם על בסיס זה אנו מתחילים לבצע מחקרי המשך, במתכונת ההולכת ומתרחקת מהקשר מעבדתי". הוא גם התנצל על "עוגמת הנפש" שנגרמה לי.

מלא חורים

בינתיים קראה ד"ר שינטל גם את הדוקטורט של טרנטו, אז יוכטמן. "הטבלאות במאמר נלקחו כמו שהן, כולל הטעויות, מהדוקטורט, אבל יש עוד בעיות: למשל, במאמר הופיעה בדיקה נוספת של שבע נשים דוברות אנגלית כשפת אם ועברית כשפה שנייה, שהוצגה כבדיקה מקדימה, מעין ניסוי כלים. לפי המאמר, נמצא כי אצל הנשים האלה אין עיכוב, בניגוד לדוברות עברית. אלא שבדוקטורט הבדיקה מוצגת כניסוי שלם. מעבר לזה שאין ולא ייתכן ניסוי עם שבעה משתתפים, כי המינימום הוא 30, יש טעויות מביכות בחישובים. 2761 פחות 2631 יוצא מינוס 0.2. 2183 פחות 2089 יוצא מינוס שש. כאילו, מאה לכאן, מאה לכאן, מה זה משנה. המדהים הוא שבחישוב הנכון, רק אצל שתיים מתוך השבע אין הבדל בין יחיד לרבים. החמש האחרות לא שונות בהרבה מדוברות העברית, בניגוד גמור למה שנטען".

לדבריה, הדוקטורט כולל גם בעיות מתודולוגיות. "כתוב שזמן התגובה של המשתתפים נמדד מתחילת ההנחיה שניתנה להם. אבל 'דמיין תפוח' קצר יותר מ'דמיין תפוח', כי בלשון רבים יש הברה נוספת, אז ברור ששימוש ברבים יניב זמן תגובה ארוך יותר. אגב, מדידה מתחילת ההנחיה זו ברירת המחדל של התוכנה שבה השתמשו במחקר, אבל אפשר בקלות לשנות את זה. זה א"ב. לא ברור איך הדוקטורט הזה אושר".

העברנו את המאמר שפורסם ב-Psychology ואת הדוקטורט לשתי קוראות נוספות. לדברי דוקטור לפסיכולוגיה מאחת האוניברסיטאות הגדולות בארץ, הבעיות מתחילות הרבה לפני שלב הסטטיסטיקה. "גם אם הנתונים היו תקפים ומובהקים, מה שאינם, המתודולוגיה פשוט רעועה. הניסוי לא בודק מה שנטען שהוא בודק, ולא ברור מה הוא כן בודק, אם בכלל".

תסבירי.

"מאיפה להתחיל? אין קשר בין חלק גדול מהסקירה הספרותית למחקר. למתודולוגיה עצמה, שבמחקר היא הדבר הכי חשוב, הוקדשו פסקאות בודדות, שאין דרך להבין מהן איך התבצע הניסוי. החלק של השיטה צריך להיות בנוי כמו מתכון מדויק. זו מהות העיקרון המדעי: המחקר שלך תקף אם אפשר לשחזר אותו עם תוצאה זהה. אבל כאן השיטה מלאה חורים. כל מי שעוסק בניסויים, בטח בפסיכולוגיה של השפה, יראה את זה מיד".

תני דוגמה.

"למשל החלק שקשור ל'כלים', החומרים הלשוניים ששימשו בניסוי. אמרו למשתתפים 'דמיין תפוח' או 'דמיין תפוח'. זה פועל בעייתי, כי הוא מאפשר מרחב פרשנות וביצוע מאוד גדול. מה זה לדמיין? איך

יודעים שהמטלה בוצעה? בגלל זה, אגב, נהוג במחקר פסיכולינגוויסטי לתת הנחיה קונקרטי: הצבע/הצביעו, לחץ/לחצו. גם אי אפשר לדעת האם כל הפעלים הם 'דמיין' או 'תאר לעצמך', או שהיו פעלים אחרים. באותו האופן, אין התייחסות מתודולוגית לבחירת האובייקטים: לדמיין תפוח ייקח פחות זמן מאשר לדמיין אנונה, או סטגוזאורוס או חופשה. האם בדקו שכיחות מילים שבהן משתמשים?"

אולי בדקו?

"אבל זה לא כתוב, פריטי הניסוי אינם בנמצא. אין אינדקס. איזה מין מחקר זה? כתוב שכל משתתף שמע 60 משפטים, 30 ביחיד ו-30 ברבים — אבל עם כמה פעלים? כמה אובייקטים? איך תשחזר את זה? בניסוי חייבים לוודא שבכל שלב במבחן משווים רק משתנה אחד: אם אמרתי 'דמיין תפוח' אני לא יכולה להשוות 'לדמיין אבטיח'. המילה השנייה חייבת להיות זהה. אם לא הקפידו על זה, אין לדעת מה הניסוי בכלל בודק, כי יש יותר מדי משתנים. ונניח שכן דאגו לזוגות מינימליים — חייבים להביא בחשבון את 'אפקט ההטרמה', העובדה שאם הצגת לנבדק שם עצם, בפעם השנייה שתציגי לו אותו, הדמיון יהיה בהכרח מהיר יותר, בלי קשר לגוף הפנייה. גם לזה אין התייחסות. לא נתפס שמישהו מנהל ככה ניסוי, זה חוסר הבנה בא"ב של מחקר. אין לך שום אפשרות לשחזר את הניסוי, כי אי אפשר להבין בכלל מה הניסוי. מה שבטוח זה שאין לזה שום קשר לשפה ולא להבנה של שפה".

החברה של האח

גם מ', סטטיסטיקאית ומומחית בשיטות מחקר, התפלאה על אישור הדוקטורט. "כל סטטיסטיקה נשענת על הנחה שיש מדגם מייצג. אחרת היא לא תקפה ולא יכולה להיות תקפה. במאמר באנגלית כתוב שכל המשתתפים 'צווארון לבן', דבר שלא נהוג לכתוב במאמר אקדמי, ובסוגריים נכתב 'לדוגמה: הייטק, הוראה ועבודת מזכירות'. זה לא פירוט, וחייב להיות פירוט. בנושא הזה נכתב בדוקטורט שכל המשתתפים הבוגרים עובדים באותה החברה. לא יכול להיות מדגם מייצג מ-30 גברים ו-30 נשים שכולם באזור אותו גיל ועובדים באותו מקום".

מבדיקת "הארץ" עולה כי בעל חברת ההייטק MCE, שאליה משתייכים המשתתפים במחקר, הוא רווח ניר, אחיה של טרנטו.

"אותה הבעיה קיימת גם לגבי הילדים במחקר", אומרת מ'. "כולם 'מגן טרום חובה' באותו קיבוץ. זה לא מדגם מייצג, קל וחומר כשמדובר ב-15 בנים ו-15 בנות, כלומר אין פה אפילו מדגם מינימלי הכרחי. נכתב שההורים נתנו אישור לביצוע בעקבות בקשה של הגנת, אבל לא שהם חתמו על הסכמה, ואין כאן אישור של ועדת אתיקה ולא של המדען הראשי במשרד החינוך. כל זה חייב להיות כתוב בדוקטורט, וחייב גם להיות מתועד בנספחים של הדוקטורט, שבכלל לא קיימים. איך נכנס מישהו למערכת החינוך, גם אם זה גן פרטי, בלי אישורים? איך אין פה אישור של ועדת האתיקה האוניברסיטאית?"

"אני גם לא נכנסת לשאלות של הגהה, למשל לפעמים הרבות שבהן מופיעה המילה 'ממוצא' במקום 'ממוצע'. גם הביבליוגרפיה כוללת כמעט בלעדית פרסומים בני עשור ויותר, חלקם לא מדעיים, ויש כאלה בני כמעט מאה שנה. היום כדי לפרסם דוקטורט ומאמר בכתב עת מדעי, חייבים להיות כמה פריטים מהשנים שקדמו לפרסום. לא מפתיע שהמאמר פורסם במשהו שמתחזה לכתב עת, ושבתאור ההוצאה כתוב מפורשות שאין לה כל Imact Factor מחקרי, כלומר אין השפעה על עולם המחקר

האקדמי, כי היא לא מפרסמת מחקרים מדעיים. מה שלא ברור הוא איך נתנו על זה דוקטורט. מה שמתואר כאן לא היה עובר אפילו כמיני-מחקר בבחינת סוף קורס, ולא היה מאפשר לך אפילו להתקבל לדוקטורט, כל שכן לקבל על זה דוקטורט".

תגובות

מאוניברסיטת בר אילן נמסר: "מחלוקות בין שופטי עבודות מחקר אינן נדירות והן חלק מהאקלים האקדמי. בבדיקת התנהלות עבודתה של ד"ר אורדית טרנטו עולה שהתהליך נעשה על פי המתווה הקבוע בנהלים, כפי שנעשה בכל האוניברסיטאות בארץ. הצעת המחקר נשפטה על ידי שני מומחים ועבודת הדוקטור, לאחר שאושרה על ידי המנחים, נשפטה על ידי פרופ' מן המניין מאוניברסיטת בר אילן ופרופ' מן המניין מאוניברסיטה גדולה אחרת בישראל. בהתבסס על חוות הדעת שהתקבלו, הוועדה האקדמית ביקשה מהסטודנטית לערוך תיקונים קלים והעבודה אושרה עם קבלת העבודה המתוקנת. לאור הביקורת שהובאה לידינו, אחד ממנחי הדוקטורט, פרופ' יובל וולף, פנה לד"ר טרנטו בבקשה לפרסם ולהנגיש את הסטטיסטיקות עליהן התבססה, כדי לאפשר המשך מחקר ותובנות נוספות בתחום".

ממכללת אשקלון נמסר: "המחקר המדובר נעשה באופן פרטי, ולא בידיעת המכללה או מטעמה, והתשלום על פרסום המאמר המדובר לא נעשה מתקציב המכללה. ד"ר טרנטו משמשת החל משנת הלימודים הנוכחית כאחראית המעבדה לפסיכולוגיה וכחברת סגל זוטר". לשאלה מה מלמדת טרנטו במכללה, לא התקבלה תשובה.

ד"ר טרנטו מסרה בתגובה: "אני מנהלת את המעבדה לפסיכולוגיה במכללת אשקלון ואין זה קשור לסטטוס התעסוקתי שלי אלא למינוי שלי לתפקיד. המחקר אכן הינו מדעי, הנתונים תקפים גם תוקף פנימי וגם תוקף חיצוני. על ההערות יש לשים את הדעת. הקפדנו לנהוג בשקיפות מלאה לגבי כל הנתונים כחלק מפרסום המאמר. כתבי עת רבים וחלק מהטובים שיש, דורשים תשלום על פרסום מאמרים. תשלום זה מהווה חלק מתקציבי המחקר של האוניברסיטאות עבור חוקרים.

"שיטת המחקר של מדידת זמן תגובה הינה שיטת מחקר מדעית, שמחקרים מתחום הפסיכולוגיה הקוגניציה ומדעי המוח מתבססים עליה. מחקר זה ראשון מסוגו ומכאן גם החידוש החשוב שלו. לא נעשתה לפני כן בדיקה של סוגיה מחקרית זו בשיטת מדידת זמן תגובה. כמובן שיש להעמיק, להרחיב ולבסס את הממצאים".

ד"ר טרנטו סירבה להשיב לשאלות נוספות. לשאלות לגבי הכשרתה כפסיכותרפיסטית, הצגתה כד"ר לפסיכולוגיה או מעורבותה בחברת "ספארקפרו" ובאוניברסיטת גדנסק, השיבה כי אינן נוגעות לעניין.

פרופ' אורלי מירון, המנחה השנייה בדוקטורט של טרנטו, סירבה להתראיין לכתבה.